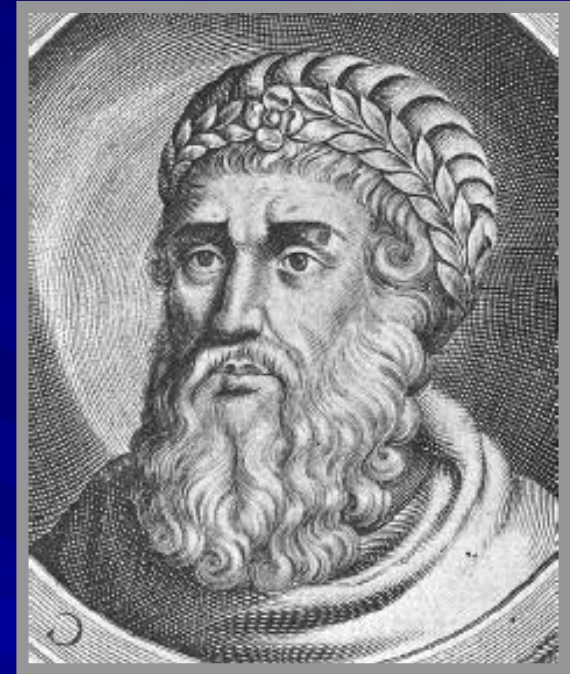

דפוס השלטון הרומאי בארץ ישראל

(מצגת שנמצאה ברשת, מקור אינו ידוע)

שיטת הממשל הרומאית

■ מאז כיבוש ארץ ישראל על ידי המצביא הרומאי פומפיוס בשנת 63 לפסה"ן ועד לפרוץ המרד הגדול בשנת 66 לספירה הפעילו הרומאים בארץ ישראל שיטות-שליטה שונות:

השלטון הרומאי העקיף

מלך /שליט יהודי
המקבל את השלטון
מהרומאים ושולט בחסותם
וכפוף להם.

השלטון הרומאי הישיר

שליטה ישירה,
באמצעות נציב רומאי.

■ נראה שהשיקול הרומאי, בכל זמן נתון, באיזו שיטת-שליטה לנקוט היה תלוי בשאלה אם היה מועמד מתאים למלא את תפקיד מלך- החסות כרצונם וברמת השקט המדיני והפוליטי.

השלטון הרומאי העקיף:
דמותו של "מלך החסות" הורדוס

מדוע העדיפו הרומאים לנקוט במדיניות של שלטון עקיף באמצעות שליטים מקומיים

שלטון מלך חסות מקומי, הכפוף לשלטון רומא נקרא שלטון עקיף, הוא הונהג במספר ממלכות קטנות ברחבי האימפריה. הסיבות לסוג שלטון כזה הן:

- המשך מלוכה מקומית בכדי לשמור על יציבות. לא להכעיס את העם המקומי תחת נטל כיבוש חדש, מתן מידת עצמאות מסוימת. המלך בא מן העם ומכיר את החברה ומנהיגה. גם העם מכיר את השליט וכך לפחות למראית עין אין שינוי ואין פגיעה במרקם החברתי מסורתי של העם. גם לאליטה השלטת אין אינטרס גדול למרוד מאחר והיא שומרת על מעמדה היחסי.
- המלך החזיק צבא, "צבא חסות" קטן בידי המנהיג המקומי, אשר יסיע לצבא רומא במקרה הצורך, המלך המקומי גם סייע בנטל הביטחון המקומי והאזורי.
- מלך חסות פוטר את רומא מחיכוך ישיר בין העם לשלטונות הרומאי. אין צורך להתחכך ישירות עם העמים המקומיים שבשטח האימפריה, אין צורך להתעסק עם ניהול מקומי למשל: בגביית מסים, שיפוט, פתרון מחלוקות וחיכוכים פנימיים, ביצוע עבודות או אפילו על רקע תרבותי וכו.
- מלך החסות נאמן לאדונו הרומאים שיכולים להחליף אותו כראות עיניהם.
- המלך שנבחר ע"י הרומאים קשור אליהם ואל תרבותם, וכך מתאפשר "פיתוח תרבותי" באמצעות הקמת מוסדות הלניסטים.
- מלך החסות אינו רשאי לנהל מדיניות חוץ עצמאית ובעניינים מדיניים פועל רק ברשותה של רומא. לעומת זאת בענייני פנים קיבל המלך אוטונומיה וחופש פעולה נרחב.

אז מדוע הורדוס ?

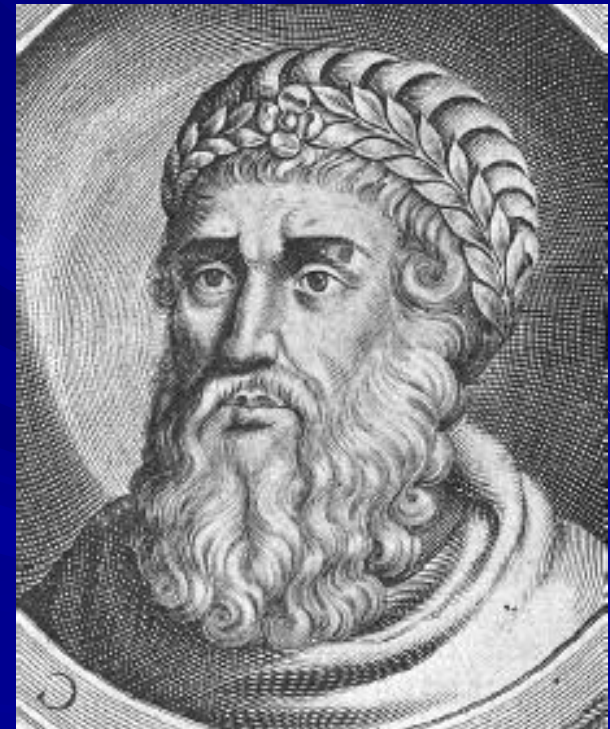
- להורדוס הייתה תלות מוחלטת ברומא, רק בחסדה יכול היה לקבל את המלוכה, שכן מבחינת היהדות לא היה זכאי למלוכה בהיבט זכות ירושה או מבחינת מוצאו. הוא היה שנא על נתיניו היהודיים וזה חיזק את תלותו ברומאים, מי שהמליך אותו יכול היה גם ליטול ממנו את המלוכה. בלעדיה לא היה תוקף חוקי לשלטונו.
- הרומאים האמינו שהורדוס בעל כושר ניהולי ומוטיבציה שיכולים לסייע בהחזרת הארץ לשלטון רומא והשלטת הסדר והביטחון בתחומי שלטונו. מבחינה חיצונית ישתתף בהגנה על גבולות האימפריה וישמש מחסום להתפשטות הפרתים ומבחינה פנימית הורדוס יאבק ויחליש את בית חשמונאי שגילו נאמנות לפרתים.
- הורדוס היה נאמן לרומא, הורדוס היה אזרח רומאי, אביו קיבל את אזרחות רומא, כלומר הוא מגיע עם מסורת של נאמנות לרומא. הורדוס עמד בראש הצבא שכבש את הארץ מידי אנטיגונוס בעל הברית של הפרתים אויבי רומא.

המשך: אז מדוע הורדוס ?

- הורדוס מקובל על האוכלוסייה הנוכרית בארץ ישראל. הורדוס נמשך מאוד להלניזם, והיה יכול לפתח מבחינה תרבותית את הממלכה, שבעיני רומא הייתה "שממה תרבותית" לאחר שנים של השמדת המוסדות ההלניסטים בתקופת שלטון החשמונאים.
- הרומאים סברו שהמלכתו של הורדוס תמנע התנגשות ישירה בין השלטון הרומי לאוכלוסייה היהודית. הרומאים האמינו שליהודים, בשל אורח חייהם השונה והמנהגים שהיו זרים לרומאים, יהיה קל יותר לקבל את שלטון רומא אם יונהגו על ידי מנהיג מקומי שימנע חיכוך ומגע ישיר עם הרומאים.
- הרומאים העדיפו למנות ביהודה שליט יהודי גם מתוך המחשבה שכך ירכשו את אהדתם של יהודים במקומות נוספים, מחוץ לא"י

המאפיינים העיקריים של שלטון הורדוס כ"מלך חסות"

- ✓ נאמנות לרומא ולשליטיה המתחלפים.
- ✓ תמיכה באוכלוסייה ההלניסטית בא"י.
- ✓ חיסול שרידי החשמונאים והאצולה ביהודה.
- ✓ התערבות בסדרי הכהונה והסנהדרין.
- ✓ מפעלי הבנייה המפוארים.

המאפיינים העיקריים של שלטון הורדוס כ"מלך חסות"

- א. נאמנות לרומא ולשליטיה המתחלפים
- הורדוס היה רשאי להחזיק צבא משלו וניתנה לו אוטונומיה בנושאי משפט וכלכלה. עם זאת הוא לא היה רשאי לנהל מדיניות חוץ עצמאית, וכמו יתר המלכים במזרח שמינתה רומא, היה חייב להוכיח לה נאמנות ללא סייג.
- הורדוס היה נאמן לשליטי רומא. כשהתחלף שליט מיהר מיד להצהיר על נאמנות לשליט החדש (כמו שעשה אביו לפניו) וידע לשכנע את השליט שהוא יביא לו תועלת. על-ידי התמיכה והעזרה לשליטים הרומאיים הגדיל הורדוס בכל פעם את שטחי ממלכתו.
- הורדוס היה נאמן לאימפריה הרומית ולתפיסתה ההלניסטית. סייע בהפצת ההלניזם והשתתף בפולחן לכבוד הקיסר.
- הוא התחייב לשמור על הסדר והביטחון בתחום שלטונו, לשלוח עזרה צבאית לרומאים בעת מלחמותיהם, ולשלם מסים. הורדוס העמיד את כוחו הצבאי לרשות משימות של השלטון- נלחם בנבטים בשירות אנטוניוס, סיוע בכח צבאי למרקוס אגריפה וכו'

המאפיינים העיקריים של שלטון הורדוס

המשך: נאמנות לרומא ולשליטיה המתחלפים

- יצר וטיפח קשרים הדוקים עם אישים רמי מעלה בשלטון הרומאי כדי לחזק את מעמדו, הן עם הנציב האזורי והן עם הקיסר.
- הוא שמר נאמנות לאנטוניוס שליט הפרובינציות במזרח וכשאנטוניוס עמד להפסיד לאוקטביאנוס העביר את תמיכתו וסייע לאוקטביאנוס וזה גמל לו לאחר ניצחונו.
- הורדוס השתלב בסדר העולמי של הקיסר אוגוסטוס. הוא העריץ אותו, בנה לכבודו ערים ומקדשים, למשל, בסבסטי וקיסריה, השתתף בפולחן הקיסר, וזכה לקבל את התואר "אוהב הקיסר" ו"אוהב הרומאים".

המאפיינים העיקריים של שלטון הורדוס

ב. תמיכה באוכלוסייה ההלניסטית בא"י

הורדוס פעל לחיזוק יסודות הלניסטיים בארץ ובסביבתה. לכך היו מספר סיבות:

- הורדוס העריץ את התרבות ההלניסטית שעל ברכיה חונך. הוא אימץ יסודות מתרבות זו וביקש לשלב את ממלכתו באימפריה הרומית. מחנכי בניו היו ממוצא יווני וכך גם רבים מאנשי חצרו - שומרי ראשו ומזכיריו.
- מכיוון שהקהילה היהודית בא"י לא תמכה בו, הורדוס הבין שהערים ההלניסטיות בארץ ישראל ותושביהן הנוכרים הם המשענת העיקרית לשלטונו והבסיס להפצת התרבות ההלניסטית. הוא היה זקוק לתומכים וחשב שכך שיזכה לתמיכה מהנוכרים בארץ. הוא העניק תמיכה גדולה לאוכלוסייה הנוכרית בארץ ישראל, אפילו יותר מאשר ביהודים.
- הורדוס החזיק צבא שהיה מושתת ברובו על נוכרים שכירים מא"י ומסוריה, צבא הלניסטי לכל דבר. היו בצבאו גם יהודים ממוצא אדומי. הורדוס היה זקוק זקוק למאגר חיילים בכדי לבסס את מעמדו ושליטתו ולכן פעל לקרוב ההלניסטים בא"י.

המאפיינים העיקריים של שלטון הורדוס

המשך: תמיכה באוכלוסייה ההלניסטית בא"י

- הורדוס החדיר מנהגים זרים גם לירושלים- משחקים, תחרויות, היפודרום.
- מרבית אנשי המנהל ויועציו היו נוכרים/הלניסטים. (תלמי, ניקולאוס ...)
- הלשון היוונית הפכה ללשון העיקרית של אנשי ממשל הורדוס, הכתובות על מטבעות הורדוס היו ביוונית.

המאפיינים העיקריים של שלטון הורדוס

המשך: תמיכה באוכלוסייה ההלניסטית בא"י

□ הורדוס פעל לחיזוקם של ההלניסטים כפועל יוצא של מדיניות /תכתיב

רומי. שמנהגיה התחברו להלניזם ורצו להפיצה בשטחם.

הוא הקים ערים הלניסטיות ובנה בערים האלה מבנים המייצגים את

התרבות ההלניסטית: מקדשים, תיאטראות, גימנסיונים, מרחצאות

ושווקים.

□ הוא גם תרם למקדשים וערים הלניסטיות מחוץ ליהודה וכו'.

המאפיינים העיקריים של שלטון הורדוס

ג. חיסול שרידי החשמונאים והאצולה ביהודה

- הורדוס שלט ביד קשה והנהיג בארץ משטר טרור, הפחדה ודיכוי. הוא חיסל את כל מי שנחשד או צבר פופולריות העלולה לסכן את מעמדו.
- הוא אסר על העם להתכנס באספות והקים מנגנון משטרה ופיקוח, הוא הקים שורה של מבצרים ששימשו גם כבתי סוהר וכמקומות של הוצאה להורג.
- הורדוס חיסל רבים מתומכי בית חשמונאי שנלחמו לצידו של אנטיגונוס, את צמרת השלטון שהייתה קשורה לבית חשמונאי. הוא הוציא להורג את צאצאי החשמונאים, בזה אחר זה.
- כדי לדכא את האצולה שרובה תמכה בבית חשמונאי הוא הרג 45 מעשירי ירושלים ואת רכושם החרים.
- במקום האצולה הישנה טיפח אצולה חדשה, שכללה את משפחתו, אנשים ממוצא אדומי, ומקרוב יהודים שבאו מאזורים מרוחקים (אדום, הגליל ומהגולה) הוא עודד משפחות יהודיות נכבדות שחיו מחוץ לארץ-ישראל, בארצות שבהן הייתה תרבות הלניסטית, לעלות לארץ, וכך חיזק את התמיכה בו. הוא העניק למשפחות אלה אדמות ומשרות חשובות וכך הבטיח שישארו נאמנות לו.

המאפיינים העיקריים של שלטון הורדוס

המשך: חיסול שרידי החשמונאים והאצולה ביהודה

- בתחילת דרכו רצה הורדוס להתקבל כממשיך השושלת החשמונאית ולכן נשא לאישה את מרים החשמונאית נכדתו של הורקנוס. בהמשך הוא דחק את החשמונאים ותומכיהם מן ההנהגה ואפילו חיסולם (כולל אשתו מרים ובניהם המשותפים).
- יזם את חיסול הכהן הגדול אריסטובולוס השלישי מאחר וחשש מהעליה בפופולריות שלו ולמרות שהיה קרוב משפחתו - אחיה של אשתו מרים החשמונאית.
- הורדוס מחסל גם את הורקנוס מתוך חשש שהרומאים עשויים להחזירו לשלטון.
- הורדוס הרג רבים מחברי הסנהדרין (בתקופה הפרסית נקראה "כנסת גדולה"). סילק מהסנהדרין את תומכי החשמונאים (הצדוקים) כך ביקש למנוע מרד, בחיסול כל מי שעלול לבגוד בו או לרשת אותו.
- הורדוס תפס את תפקידו כמלך לפי התפיסה ההלניסטית, לפיה המלך הוא השליט היחיד, שקובע הכול, אין הוא חייב לתת דין וחשבון לשום גוף ציבורי, לכן שלל מהסנהדרין את כוחה. במקומה הקים מועצה פרטית שהורכבה ממקורביו, והיא זו שכונתה "סנהדרין" בימיו.

המאפיינים העיקריים של שלטון הורדוס

ד. התערבות בסדרי הכהונה והסנהדרין

הורדוס פעל להחלשת שני מוסדות השלטון היהודיים: הסנהדרין והכהונה הגדולה. הוא עשה זאת כדי למנוע פיקוח ובקרה על פעולותיו, שאיימו על שלטונו, ומפני שרצה להיות בעל הסמכות החזקה ביותר. הוא עשה זאת במספר דרכים:

- ❑ מינה בעצמו את הכהן הגדול, והפך אותו לפקיד מטעמו ובחסותו.
- ❑ מינה כוהנים גדולים שאינם מבית חשמונאי או מבית הכהונה. הפסיק את העברת הכהונה מדור לדור. מינה כוהנים גדולים שיהיו נאמנים לו, ואפילו בחר לתפקיד יהודים מן התפוצות [חננאל מבבל].
- ❑ הורדוס מבטל את עיקרון הורשת תפקיד הכהן הגדול מאב לבן.
- ❑ הפך את תפקיד הכהן הגדול לפקיד דתי.
- ❑ הורדוס שלט על היהודים רק כמלך ולא ככהן גדול, בניגוד לשושלת החשמונאים. זאת מפני שהוא לא בא ממשפחת כהונה, ומפני שחשש שהפיכה לכהן הגדול תהיה "חציית קו אדום" שתרגיז את היהודים.
- ❑ הורדוס נטל מהכהן הגדול את הסמכות לגבות מיסים ושמר אצלו את בגדי הכהן הגדול, דבר שהגדיל את תלותו של הכהן בהורדוס.

המאפיינים העיקריים של שלטון הורדוס

המשך: התערבות בסדרי הכהונה והסנהדרין

□ הורדוס יזם את רציחתו של הכהן הגדול אריסטובולוס השלישי, שהיה ממשפחת החשמונאים מפני שחשש שהוא צובר פופולריות.

□ הורדוס החליש את כוחה של הסנהדרין, נטל ממנה חלק מסמכויותיה, אישר את הסמכות לפסוק הלכה רק בעניינים דתיים, נטל ממנה את הסמכות לדון בדיני נפשות. את הסמכות הזו - הוא נטל לעצמו. הוא סילק את תומכי החשמונאים (הצדוקים) והושיב במקומם אנשים שהיו נאמנים לו, כולל לא יהודים והיא הפכה למעין מועצה פרטית בסגנון הלניסטי הכפופה אליו. הורדוס ישב בראש הסנהדרין.

המאפיינים העיקריים של שלטון הורדוס

ה. מפעלי הבנייה המפוארים

הורדוס נחשב לגדול הבנאים בא"י בתקופה העתיקה, הוא יזם מפעלי בנייה גדולים – ביניהם: מקדשים, ערים וארמונות ברחבי הארץ, מבצרים, מבני תיאטרון, היפודרום ואמות מים ועוד. הסיבות לכך הן:

- ✓ **הורדוס רצה להתבלט ככל שליט הלניסטי, להטביע חותם. לפאר את עצמו.** הוא בנה ערים חדשות קיסריה, סבסטי, אנטיפטריס והרחיב ערים קיימות – ירושלים, חברון, בניאס, ציפורי, יריחו ועוד. הוא בנה בהן ארמונות הוא גם סייע ותרם לבניה מחוץ לארץ ישראל אסיה הקטנה ובסוריה.
- ✓ **בניה בהשפעות הלניסטיות, ועידודו של הקיסר אוגוסטוס לבנייה ברחבי האימפריה.** הורדוס בנה את "סבסטי" בשומרון ואת קיסריה לכבודו של הקיסר אוגוסטוס. הקים בהן מקדשים לכבוד הקיסר, בקיסריה בנה נמל גדול לצורכי מסחר ובנה אמת מים שהובילה מים אל העיר.
- ✓ **שקט יחסי ששרר בתקופת שלטונו של הורדוס שאיפשר את פעולות הבניה.** הבניה סיפקה עבודה לאלפי פועלים והביאה לפריחה כלכלית בממלכתו. עם זאת מימון הבנייה גרם להכבדת נטל המסים, שפגעה בעיקר בשכבת האיכרים הזעירים.

המאפיינים העיקריים של שלטון הורדוס

המשך: מפעלי הבנייה המפוארים

✓ הורדוס בנה לצורכי הגנה, הקים ושיפץ מבצרים ומצודות ובהן ניבנו גם ארמונות מקלט עבורו כגון: מצדה, הירודיון, מבצרי יריחו (קיפרוס, קרנטל), הורקניה, מכוור, אלכסנדריון ועוד.

✓ רצון לזכות באהדה מצד היהודים – הורדוס מעצב מחדש את ירושלים – הוא הגדיל את רחבת הר הבית, שיפץ את בית המקדש, והרחיב את הר הבית, עד שנהפך למתחם המקודש הגדול ביותר בעולם העתיק. על בית המקדש אמרו החכמים כי:
"מי שלא ראה בניין הורדוס לא ראה בניין נאה מימיו" (בבא בתרא ד א).

בנוסף בנה חומה שניה לירושלים ובכך הרחיב את שטח העיר ואפשר להגדיל את אוכלוסייתה, בנה ארמון מפואר ומגדלים להגנה.

השלטון הרומאי הישיר: תקופת הנציבים הרומאים

הקמת הפרובינקיה יהודה

- בשנת 6 לספירה, לאור תלונות רבות של ראשי היהודים וגם של השומרונים על אכזריותו של ארכילאוס, מדיח אותו הקיסר אוגוסטוס.
- אוגוסטוס מחליט להקים ביהודה פרובינקיה חדשה, נפרדת, כפופה ישירות לרומא, תחת השגחתו של הנציב הרומי בסוריה.
- השינוי במעמד המדיני משפטי של יהודה בא לידי ביטוי בשתי פעולות שנקטו הרומאים:
 - א. עריכת מפקד (קנזוס)
 - ב. מינו נציבים רומאים ביהודה [לראשונה מימי בית חשמונאי (167 לפסה"ן) השלטון לא בידי יהודי]

הקנזוס - המיפקד

- השינוי במעמדה הפוליטי והמשפטי של יהודה בא לידי ביטוי בקנזוס - מיפקד שנהגה רומא לערוך בכל פרובינקיה חדשה.
- המיפקד נערך על ידי שליח מיוחד של הקיסר אוגוסטוס והוא כלל: רישום התושבים, מדידת קרקעות, והערכת שווי הרכוש.
- פעולות אלה אפשרו גביית מסים מתושבי הפרובינקיה – מס גולגולת מגברים ומנשים, ומסי קרקע.
- המיפקד זיעזע ועורר התנגדות בקרב היהודים:
 - א. ראו במיפקד סמל לאובדן החירות המדינית שלהם וסמל לשעבוד לרומא.
 - ב. המיפקד מנוגד מטעמי דת, איסור לערוך מיפקד המבוסס על ספירה ישירה. ההתנגדות למיפקד התבססה גם על המיפקד שנערך בימי דוד המלך ובגללו התפשטה מגפה בעם (שמואל ב, כד).
- בראש המתנגדים למפקד עמדו יהודה הגלילי מן העיר גמלא בגולן וצדוק הפרושי. רק בתיווכו של הכוהן הגדול, יועזר בן בִּייתוס, שִׁכְּחָה ההתנגדות.

מאפייני השלטון הרומאי הישיר:

תפקיד הנציב וסמכויותיו

- הנציב מונה ע"י הקיסר לפרק זמן מוגבל, משך כהונתו היה תלוי במידת הצלחתו לשמור על השקט ובקשריו ברומא. הקיסר יכול להדיחו בכל עת.
- הנציב ייצג את רומא ואת האינטרסים שלה. היתרון, מבחינת הרומאים, בשיטה זו: יש להם שליטה מלאה, ישירה והדוקה על המתרחש בארץ.
- הנציב עמד בראש המערכת המנהלית של הפרובינקיה, הנציב ממונה על שמירת החוק והסדר, בעל סמכויות שלטון בלתי מוגבלות ובעל סמכויות שיפוט נרחבות כולל להכריע בדיני נפשות.
- הנציב הפעיל את שילטונו באמצעות צבא רומי "חיל מצב", אשר הוצב לרשותו באותה פרובינקיה בה שלט והוא מפקד על הצבא בפרובינקיה.
- הנציב אחראי לגבות מיסים עבור השלטון ברומא.
- הנציב פיקח על החיים הדתיים: הייתה לו סמכות למנות כוהנים גדולים או להדיחם.
- הנציבים היו בדר"כ אנשי צבא רומאים אשר סיימו תפקיד פיקודי גבוה (ממעמד הפרשים) בצבא הרומי, והצבתם לשלוט בארץ מסויימת (פרובינציה רומית) הייתה סוג של תיגמול עבור השירות הצבאי.

מאפייני תקופת הנציבים הרומאים בא"י

תקופת שלטונם של הנציבים הרומאים ביהודה באה לידי ביטוי ביחס נוקשה, מתמשך ומפלה כלפי היהודים.

הנציבים היו זרים וחסרי רגישות להלכי הרוח בקרב היהודים הנתונים לשלטונם ומדיניותם ופעולותיהם הובילו להקצנה בקרב היהודים שהובילה לפרוץ מרד ברומאים.

המאפיינים העיקריים של תקופת הנציבים:

- ❑ הנציבים הובילו לעוינות כלפי היישוב היהודי והעדפת הלא יהודים בארץ.
- ❑ הנציבים התערבו ופגעו בחיי הדת היהודית.
- ❑ הנציבים הטילו עול כלכלי כבד על התושבים, עשקו את האוכלוסיה והירבו במעשי שחיתות.
- ❑ הנציבים פעלו נגד תנועות משיחיות ומורדים.

מדיניות שלטונם של הנציבים ביהודה:

עוינות כלפי היישוב היהודי

- כל הנציבים הרומאים גילו יחס עוין כלפי היהודים בארץ-ישראל ואהדה כלפי האוכלוסייה הנוכרית שבה. היחס העוין התבטא באי-עשיית צדק ובטיפול נוקשה של חיל המצב הרומי ביהודים במיוחד על רקע היותו מורכב מנוכרים.
- במקרה של סכסוכים בין יהודים לנוכרים הנציבים תמכו בדר"כ בנוכרים, שהיו קרובים אליהם בלשונם, תרבותם, אורח חייהם, מחשבתם וכו'.
- כשפרץ סכסוך בין יהודים ליוונים בעיר פילדלפיה שבעבר הירדן, פסק הנציב הרומי פֶדוּס (44 - 46 לסה"נ) נגד היהודים.
- מדיניות זו נמשכה גם בימי הנציב טיבריוס יוליוס אלכסנדר (46-48 לסה"נ), שהיה יהודי מומר ודיכא ביד קשה כל גילוי של תסיסה נגד השלטון הרומי. יוליוס אלכסנדר הוציא להורג את שני בניו של יהודה הגלילי שפעלו נגדו.

מדיניות שלטונם של הנציבים ביהודה:

המשך: עוינות כלפי היישוב היהודי

□ בימי הנציב פְּלִיכְס (52-60 לסה"נ) החריפה ההידרדרות ביחסים בין היהודים לרומאים בשל סכסוך קיסריה.

□ בין היהודים לנוכרים בקיסריה שרר מתח סביב שאלת מעמדם של היהודים בעיר. היהודים טענו שקיסריה היא עיר יהודית כי הורדוס שהיה מלך יהודי בנה אותה, והנוכרים טענו שהיא פוליס, ששולטים בה אזרחיה היוונים. הנציב פְּלִיכְס צידד בעמדת הנוכרים.

□ בשנת 66 לסה"נ בתקופת הנציב פְּלִיכְס, הוכרע הסכסוך על ידי הקיסר נֵירוֹן שפסק כי קיסריה אינה עיר יהודית. הפסיקה הובילה למהומות דמים בין נוכרים ליהודים בהן נהרגו כ-20,000 יהודים. פְּלִיכְס אף אסר את נציגי היהודים שבאו להתלונן על הטבח. בהמשך התפשטו המהומות לבית שאן וגם לאלכסנדריה שבמצרים ולמעשה היו מהגורמים לפריצת המרד.

מדיניות שלטונם של הנציבים ביהודה:

פגיעה והתערבות בחיי הדת היהודית

- ❑ הנציבים פיקחו על חיי הדת: הם מינו את הכהן גדול והדיחו אותו כרצונם – הנציב גראטוס מינה והדיח 4 כוהנים גדולים באחת עשרה שנות נציבותו.
- ❑ כוהנים נתנו שוחד לנציבים ושילמו כסף לנציבים על משרתם בשל התמורה הכלכלית הנובעת מהתפקיד ולא מתוך רצון לשרת בקודש ואת העם.
- ❑ הנציב החזיק את בגדי הכהן הגדול ברשותו ומסר אותם לכהן הגדול רק לטכסים הדתיים בחגים.
- ❑ הנציב פונטיוס פילאטוס לקח מכספי המקדש בכדי לבנות אמת מים לעיר ועורר את כעס העם, מתוך החשש שמא המעשה יהווה תקדים. בתגובה הוא שלח חיילים שטבחו ברבים מן המוחים על כך.

מדיניות שלטונם של הנציבים ביהודה:

המשך: פגיעה והתערבות בחיי הדת היהודית

- הנציב פונטיוס פילאטוס הורה להכניס לירושלים את נסי הלגיונות הרומיים - שכללו סמלים, דמויות בעלי חיים, פסל הקיסר – פגע ברגשות היהודים (סמלי השלטון הזר ופסל/מסיכה) ורק לאחר מחאה ומהומות שעוררו היהודים העביר אותם לקיסריה.
- הקיסר קליגולה, שמינה עצמו לאל, יצר משבר חמור כאשר הורה להציב פסל זהב בדמותו בבית המקדש ורק לאחר השתדלות רבה של מלך החסות אגריפס נמנעה הצבת הפסל, מנגד גם סחבת בביצוע ההוראה ע"י פטרוניוס הנציב הסורי מנעה את המשבר ורציחתו של הקיסר שמה סוף לפרשה.
- הנציב פלורוס רצה להוציא כספים מאוצר המקדש, הוא יזם פרובוקציה של חייליו בירושלים מול האוכלוסיה על מנת לנצל את ההזדמנות ולהיכנס לבית המקדש ולבזוז אותו. חייליו החלו לטבוח באוכלוסיה היהודית ולמרות פניות אליו הוא לא נתן להם הוראה להפסיק. המתקוממים כנגד פלורוס שחששו מפני חדירה למקדש חסמו את המעברים ופלורוס נאלץ לסגת מהעיר.

מדיניות שלטונם של הנציבים ביהודה:

עושה כלכלי ומעשי שחיתות:

□ הנציבים מונו לתקופת זמן מוגבלת. רוב הנציבים לא היו ממוצא חברתי גבוה ולא היו להם משאבים כלכליים עצמיים (כמו קרקעות של המשפחה וכו') ולכן ניצלו את תקופת השירות הקצרה שלהם בפרובינקיה בכדי להתעשר ולצבור הון, הם נהגו בשחיתות, אכזריות, עשקו ונטלו שוחד.

□ הנציבים הטילו מיסים כבדים שהיו נטל כלכלי כבד. גובי המיסים הכבידו בנטל המס מאחר ורצו להגדיל את רווחיהם. הם הטילו שורה ארוכה של מיסים: **מס קרקע** - בתמורה לקרקעות שהיו עכשיו של רומא, **מס גולגולת**, **מס יבול**, **מס על יבוא ויצוא**. וכל מיני הגבלות שונות. למשל הגבלה על יצוא תבואה רק לרומא.

□ על התושבים הוטל לספק מגורים, מזון, חומרי דלק ומספוא לפקידי הנציב ולחייליו. חיילים רומאים היו מגיעים לעתים לכפרים ומחרימים ושודדים יבול.

מדיניות שלטונם של הנציבים ביהודה:

עושק כלכלי ומעשי שחיתות:

- הנציבים שיקמו וחיזקו את הערים ההלניסטיות שקיבלו גם שטחי חקלאות ע"ח היהודים והחמירו את בעיית המחסור בשטחי העיבוד החקלאי שעמדו לרשות היהודים.
- הריבוי הטבעי הוביל לצמצום שטח הנחלות, מה שהיקשה על פרנסת המשפחות.
- כל אלה הובילו להתרוששות האיכרים וחלקם איבד את אדמותיהם והפכו לפועלים שכירים על אדמתם או בערים שגם בהן גדלה האבטלה לאור סיום מפעלי הבניה הגדולים שהיו בימי הורדוס.
- הנציבים שהוצבו בארץ-ישראל שדדו גם את בית המקדש ועוררו בכך זעם רב של היהודים נגד השלטון הרומי.
- בשל העושק התרבו המורדים היהודיים באזורים שונים בארץ. לכידתם והוצאתם להורג התסיסה מאוד את העם.

מדיניות שלטונם של הנציבים ביהודה:

פעילות הנציבים נגד תנועות משיחיות ומורדים:

- תחושת התסכול והייאוש בתקופה זו גרמו להתפתחות התופעה של הופעת נביאי שקר ומשיחים, שהבטיחו גאולה. תקופה של מצוקה יוצרת ציפייה לגאולה והמונים נסחפים אחרי הבטחות אלה.
- הנציבים הרומאים ראו בכך סכנה לשלטון מתוך חשש לערעור הסדר. הם נתפסו כסכנה לסדר הציבורי מאחר וגרמו להתרגשות ההמונים שעשויה להיפך למהומות.
- בתקופת נציבותו של פונטיוס פילטוס נצלב ישו על רקע האשמתו ע"י הרומים בהתיימרות להיות "מלך היהודים" וזוהי מרידה בשלטון.

מדיניות שלטונם של הנציבים ביהודה:

המשך: פעילות הנציבים נגד תנועות משיחיות

ומורדים

- בימי הנציב פאדוס הופיע נביא שהבטיח לבקוע את מי הירדן ולהוליך את הציבור בחרבה- הנציב הורה להרוג אותו וקבוצה גדולה מהמתקבלים עימו.
- בימי הנציב פליקס הופיע נביא "הנביא המצרי" שאסף מאמינים רבים על הר הזיתים בירושלים והבטיח לבקוע לפניהם את חומות העיר. החיילים הרגו אותו ורבים מהקהל שהתאסף סביבו.